

betanulást reggel végezzük; 8. az első ismétléseket ülve, a továbbiakat járva végezzük.

E tanulmány kiválóan alkalmas további tapasztalatok gyűjtésére való serkentésre.

Bihari Ferenc.

KÜLFÖLDI LAPSZEMLE.

Revue internationale de l'Enseignement. XXV. évfolyam. 1. sz.
1905. jan. 15.

«*La réforme de l'enseignement primaire en Hongrie*» (21—42. l.)
Dr. Kont I. párisi tanár tüzetesen ismerteti Berzeviczy Albert közoktatásügyi miniszter törvényjavaslatát a népoktatásról. Kont a «*Revue*» 1897. és 1903. évfolyamában ismertette a magyar népoktatás szervezetét és e cikkében kiemeli, hogy az új törvényjavaslat egyrészt mennyiben módosítja a régebbi törvények rendelkezéseit (1868. XXXVIII, 1876. XXVIII. és 1879. XVIII. tc.), másrészt mi jellemző benne a francia viszonyok szempontjából tekintve. Magyarországon a nemzetiségi és felekezeti viszonyok a közoktatásügy szervezése elé oly nehézségeket gördítenek, melyeket egységes nemzetek nem ismernek. Annak dacára Eötvös József 1868. első kísérlete óta a népoktatás számbeli adatokkal igazolható jelentékeny haladást mutat. Az új törvényjavaslat főcélja a nemzeti érzés erősítése, de nem kívánja a magyar nyelvvel a német, román, tót, szerb nemzetiségek nyelvét kiszorítani, mint azt Poroszország teszi a német nyelvvel lengyel tartományaiban. A törvényjavaslat megköveteli, hogy a nemzetiségek nyelve mellett a magyar nyelvet is eredményesen tanítsák, amit az 1868 és 1879. törvény dacára eddig el nem értünk. 1790—91. törvények érvényessége és a jelen viszonyok mellett távol állunk attól, hogy a népoktatást teljesen világivá és ingyenessé tegyük. A törvényjavaslat nem érinti a felekezetek jogát, hogy iskolákat alapíthatnak és fentarthatnak, ami annyira meggyökerezett a magyar köztudatban, hogy nem akadna oly országgyűlés, mely ezt a jogot tőlük megvonná. Az elemi iskolák jellege tovább is községi és felekezeti marad. A felekezetek mint iskola-fentartók határozzák meg a tanítás nyelvét, mely az állami iskolákban a hittantól eltekintve magyar. Az állam csak a legszegényebb vidékeken alapít iskolákat. Az állam a felekezeti iskolákat is bőkezű támogatásban részesíti, ha ezt kérik, hogy azokat az állami iskolákkal egyenlő színvonalon tarthassa. Támogatásáért viszonzásul csak azt követeli: a községek és felekezetek ne akadályozzák azt, hogy a tanulók hazájok nyelvét is megtanulják. A törvény a lehetőséget kívánja biztosítani, mert nyelv megtanulását törvénnyel ugyan elrendelni nem

lehet, de az iskola semmi eredményt sem érhet el, ha a gyermek a magyar nyelv iránt idegen vagy ellenséges környezetben nő fel. A törvény vezérelvének ily oldalról való megvilágítása a francia olvasó közönség előtt rendkívül hasznos az igazság érdekében, melyet nemzetiségeink rovásunkra oly gyakran meghamisítanak, amint a francia napilapok hasábjain is gyakran tapasztaljuk. Az elemi oktatás második ciklusa, az ismétlő iskola a magyar lakosságra nézve jelentő haladást. Látogatását 12—15 éves korban minden gyermekre nézve kötelezővé teszi és ott elsajátíthatja az elméleti és gyakorlati ismereteket, melyek elősegítik az iparos vagy földműves pályán. A katonai és a céllövési gyakorlatok előkészítik az ifjúságot a kétévi katonai szolgálatra, melynek behozatala a közel jövő kérdése. A törvényjavaslat a tanítók kezdőfizetését 1000 koronában állapítja meg, miután a VI. tanítógyűlés memorandumában kért 1400 korona a budget-túlságos megterhelésével járt volna. A törvény betartásának biztosítására szolgál az iskolafelügyelet erélyes szervezése. A végrehajtást azonban csak a tanítóképzés megfelelő újjászervezése teszi lehetővé. E fejezet tartalmazza a javaslat leggyökeresebb intézkedéseit, melyek a leghevesebb ellenzésre találtak. Az állam minden tanítótól, aki az országban működik, megköveteli, hogy tudjon magyarul és ez oly jogos követelés, melyet tőle senki se tagadhat meg, miután a dualizmus óta milliókat áldozott elemi oktatásának emelésére és hazafias tanítók képzésére. Összefoglalva a törvényjavaslat céljait: a tanítást a legutolsó tanyára is ki akarja terjeszteni, az olvasni-írni nem-tudók számát csökkenteni, a hazai föld szeretetét a gyermekbe beoltani és megtanítani arra, hogy belőle minél nagyobb hasznot húzzon, végre a katonai szolgálatot megkönnyíteni törekszik. Ha a javaslat törvényerőre emelkedik, aminek időpontját ma megállapítani lehetetlen, fordulóponthoz fog jelezni Magyarország elemi oktatásának történetében.

«*Un éducateur oublié, Joseph Rey*» (65—69. l.) e címmel *Weill György* feleleveníti *Rey J.* emlékét és eszméit. 1779. Grenoble-ban született, ügyvéd, majd törvényszéki bíró lett és 1855-ben halt meg. Termékeny író volt s *Montesquieu*, *Destuts de Tracy*, *Owen*, *Enfantin* és *Fourier* hatása alatt állott. Filozofikus iránya az ideologistákhoz sorolja. A közoktatásügy kérdéseinek tanulmányozására is ez vitte, habár e tárgy hivatásától távol állott. 1815-ben adta ki első tervezetét a közoktatásügy szervezéséről: «*Des bases d'une constitution*» (93 l.), melyben a kötelező, ingyenes tanítás elvét hirdeti. 1830-ban a képviselőházhoz nyújtotta be második javaslatát: «*Pétition à la Chambre des députés pour l'adoption d'un nouveau plan d'éducation nationale*» (Bibl. Nat. Inv. R. 49.004). Alap gondolata az emberi nem tökéletesebbé válása, melyet a közoktatásügy egységes szervezése valósíthat meg.

Elitéli a korabeli középiskolai oktatást, mely túlságos súlyt fektet a nyelvtanításra, ahelyett hogy tárgyi ismereteket nyújtana. Nem helyesli sem a kizárólag családi, sem a pusztán iskolai nevelést. A künlakással vagy félellátással bíró iskolarendszert tartja leghelyesebbnek. Jellemző ez a felfogás, mivel napjainkban a franciák között számos ellensége van az internatus-szervezetnek (l. *Aicard* «L'âme d'un enfant»). A nyilvános oktatás korán kezdődhetik, Rousseau elveit megcáfolták Pestalozzi, Cochin, Millet kisasszony. Elitéli a mesterkéltnöveléseket és jutalmazásokat, melyek egyrészt gögöt, másrészt csüggedést keltenek. A felső oktatásban egyes karok felállítása helyett teljes egyetemek alapítását sürgeti; Franciaországnak 27 ily egyetemre volna szüksége. Javaslatában érinti a tanítóképzést, de itt mások nyomán halad. Kétszer benyújtott javaslatát nem fogadták ugyan el, de a francia közoktatás az utóbbi 30 év alatt Condorcet és a XVIII. század demokratikus eszméinek hatása alatt újjáalakult, és ugyanezen eszméknek Rey egyik törhetetlen előharcosa volt.

«*L'Association britannique pour l'avancement des sciences*» 1904. aug. 17—25. Cambridgeben tartotta 74. gyűlését. 3000 tag és körülbelül 200 külföldi meghívott vendég vett azon részt. A tíz szak közül az egyik a neveléstudomány ágával foglalkozott. A hereford-i püspök, Jones, Molloy Hall előadásain kívül dr. Körösy I. tanulmányában összehasonlította a két nem értelmi erejét. A «*British Association for the Advancement of Science*» legközelebbi ülését Captown-ban (Dél-Afrika) tartja és elnöke Darwin tanár lesz, a nagy Darwin fia.

Közli: *Karl Lajos.*

★

Olasz lapokból. (Megjegyzések az új népiskolai törvényre). — Hogy született a «Siv?» — Matilde Serao «A lélek kenyeré»-ről. — Tanítók és könyvtárak. — Vegyes osztályok. — Tanfelügyelők fizetésrendezése. — A tanítók árvái. — Arany helyett papíros.)

— A firenzei *Rassegna Scolastica* 1904. évi dec. 1. számában már is panaszkodik, hogy az új népiskolai törvény* egyik-másik intézkedését a községek vagy kijátszák, vagy vonakodnak végrehajtani. Különösen megrója, hogy az új törvényben megállapított magasabb fizetést nem akarják kifizetni a tanítóknak. Az egész országban egyetlen egy község, a kis Ascoli Piceno felelt meg ekkoráig köteletségének; a többi azt lesi-várja, hogy az állam térítse meg előbb nekik azt a «kiadásukat», amit tulajdonképpen nem adtak ki. Felteszi a cikkíró a kérdést, hogy vajjon meddig kell még várniok azoknak a szegény ta-

* *Magyar Pædagogia* múlt évi nov. számában, 531—534. l.